

Překonávání rozsáhlých prostorů a pásem zamořených vysokými úrovněmi radiace

Plukovník Josef Jindra,
major Miroslav Lakomý

Manévrový ráz soudobých operací vedených v podstatně vyšších tempech, než tomu bylo doposud, je zákonitým důsledkem toho, že byly zavedeny zbraně hromadného ničení do výzbroje armád. Rovněž současný rozvoj raketové techniky, jako dosud nejdokonalejšího, nejmocnějšího a také nejúčinnějšího prostředku dopravy těchto ničivých zbraní na cíl, mění ráz soudobých operací.

Přitom je však třeba říci, že tyto nové zbraně nikterak neusnadňují organizaci a vedení operací, ale naopak kladou zvýšené požadavky na práci velitelů a štábů, na jejich morální pevnost a na jejich všestrannou, zejména technickou připravenost. Je to proto, že moderní zbraně podstatně zkracují období přípravy operace a organizace boje a mají vliv i na jejich trvání.

Zbraně hromadného ničení a jejich současné prostředky dopravy na cíl — raketové zbraně — jsou dnes kvalitativně vyšším prostředkem vedení války, kterého budou v případě války **používat obě strany**:

- aby zabezpečily vedení operací s rozhodnými cíli, vysokými tempo a v krátkých lhůtách na straně jedné a
- aby zabránily nebo maximálně narušily provedení takových operací na straně druhé.

Abyste tedy základní úkol, tj. provedení operací ve vysokých tempech a v krátkých lhůtách mohl být splněn, **musíme bezpodmínečně**:

- znát své budoucí protivníky a jejich zbraně hromadného ničení a způsoby jejich použití;
- učinit předem všechna opatření obrany a ochrany proti ZHN nepřitele tak, aby chom mohli v kterékoli době a na kterémkoli místě účinně čelit úderům zbraní hromadného ničení nepřitele;

Poslední velitelsko štábní cvičení ukázalo, že o otázkách činnosti v podmínkách použití atomových zbraní se hodně diskutuje, ale již méně prakticky dělá, neboť řada funkcionářů neovládá ještě ani základní teoretické znalosti, potřebné k praktickým opatřením. Autoři se snaží podat velitelům a štábům obraz jejich správné činnosti při překonávání rozsáhlých prostorů zamořených vysokými úrovněmi radiace.

- správně a rozhodně používat vlastních ZHN.

Chceme-li hlouběji pochopit činnost nepřitele zaměřenou ke zmaření nebo zpomalení našich operací, je třeba uvést, že nepřítel, aby zastavil, zdržel vojska, zpomalil vysoká tempa přesunu nebo útoku, zabránil přesunu druhých sledů a záloh všech druhů a všech stupňů a tím zároveň zeslaboval jejich údernou sílu a získal čas pro vlastní odvetné akce, **provede asi tato opatření**:

1. údery atomových zbraní vedené na čela prvních sledů, aby zabezpečil provedení protiztečí,
2. zamoření velkých prostorů nebo pásem s vysokou úrovní radiace v prostorech vojskových týlů a za nimi,
3. zplánuje a provede výsadekové akce do našeho týlu,
4. bude organizovat, řídit a všemi prostředky živit činnost svých diverzních a sabotážních skupin v našem týlu,
5. bude podporovat bojovou činnost těch jednotek, které byly našimi vojsky buď překročeny nebo samy pronikly na neobsazených směrech v mezerách široké fronty,
6. bude organizovat a připravovat záškodnickou činnost v našem týlu.

Kromě těchto uvedených opatření a akcí bude nepřítel narušovat náš týl a zápolí údery letectva a raket, zamořením omezených prostorů a míst otravnými, radioaktivními a biologickými prostředky. Dále je třeba zvláště v soudobých podmínkách počítat se zintenzivněním ideologického boje a s tím, že nepřítel využije všech prostředků k narušení morálně politického stavu našich vojsk a našeho zázemí.

Z uvedeného je vidět, že v důsledku manévrového rázu soudobých operací a boje zůstane i v ovládnutých prostorech a územích živý, aktivní a na bojové akce všech

druhý bohatý týl a zázemí a že zapomínat na tuto skutečnost by při organizaci jakékoli bojové činnosti bylo hrubým nedostatkem práce našich velitelů a štábů.

I když nelze zlehčovat žádné z vpředu uvedených opatření nepřítel a odpověď, jak těmto novým podmínkám bojové činnosti čelit, musí být rovněž dána, rozebereme v tomto článku svůj názor na komplex otázek souvisejících s plněním jednoho z vážných úkolů RMNO, a to „naučit vojska a štáby překonávat rozsáhlé zamořené prostory“.

Tento požadavek RMNO není náhodný. Vyplývá jednak z nutnosti zmíněného charakteru soudobých operací a bojů, jednak z požadavku naučit velitele, štáby a vojska zvykat si již v míru na složité podmínky soudobého boje. Naši velitelé musí přemýšlet, organizovat a provádět praktická účinná opatření ke všem možným bojovým situacím především s cílem zabránit ztrátám nebo je na minimum snížit a přitom učinit taková opatření, aby žádnou činností nepřítel nebyla oslabena úderná síla vojsk a bylo zabezpečeno jejich včasné přivedení na bojiště v plné bojové připravenosti.

Tento úkol mohou zabezpečit a splnit jenom ti velitelé, štáby a vojska, kteří se denně zabývají v konkrétní praktické přípravě podřízených otázkami použití ZHN a ochrany proti nim, ze všech situací rozhodně a náročně vyžadují řešení těchto otázek a starají se o materiálně technické zajištění tohoto úkolu. A naopak tam, kde se k řešení uvedených otázek přistupuje formálně a bez cíle, nemůže nastat obrát k lepšímu — nemůže být úkol splněn.

Nyní se pokusíme rozebrat otázku zamoření rozsáhlých prostorů vysokou úrovní radiace a možnosti a způsobů činnosti velitelů a jednotek při jejich překonávání.

Kdy může dojít k zamoření prostorů a pásem vysokou úrovní radiace

V předcházející stati jsme si zdůvodnili nesmírný význam otázek ochrany proti zbraním hromadného ničení, jako jednoho z nejdůležitějších prvků operačního a bojového zabezpečení.

V našich podmínkách, kdy se atomové zbraně staly hlavním prostředkem ničení v operacích a v boji, je třeba vidět především tu zásadu, že včasné, trvalé, soustavné a důsledné řešení otázek obrany a ochrany proti zbraním hromadného ničení je přední

a základní povinnost velitelů a štábů všech stupňů.

Nepřítel se bude vždycky snažit zabraňovat našemu postupu a všem aktivním akcím použitím ZHN. Za útoku mohou být naše vojska napadena za každé situace, co do prostoru v každém místě a co do času v každé denní a noční době.

Vzhledem k tomu, že k zamoření terénu a vojsk může dojít na vzdálenost několika desítek i sta kilometrů, neexistuje dnes prakticky místo, které by nepřítel nemohl napadnout a nelze určit ani dobu, kdy nepřítel ZHN proti našim vojskům použije.

Z této zásady je třeba vyvodit závěr, že otázku ochrany proti ZHN je třeba řešit již při organizaci každého boje veliteli a štáby všech stupňů. Při tom se však nelze domnívat, že v průběhu útoku nebude třeba z původního plánu nic měnit. Naopak, všichni velitelé musí mít trvale na paměti, že další opatření ochrany proti ZHN bude třeba dělat iniciativně a rychle vždy na základě konkrétní situace, že v průběhu boje bude třeba často měnit původně vydaná nařízení a že cíl veškeré činnosti, tj. uchránit údernou sílu vojsk, musí být obsahem veškeré naší činnosti. Přesto však je třeba zdůraznit, že nejvýhodnějšími podmínkami pro napadení našich vojsk bude doba, kdy vojska budou v posádkách, v prostorech soustředění, když se budou přesunovat k frontě (zálohy a druhé sledy) a v průběhu útoku na čela prvních sledů.

Z hlediska druhů výbuchů je třeba uvést, že k nejrozsáhlejšímu zamoření prostorů a pásem radioaktivními látkami bude docházet zejména po podzemních, pozemních a nízkých vzdušných výbuších atomové nálože. U těchto druhů výbuchů je největším nebezpečím pro vojska zejména radioaktivní zamoření. Toto zamoření je velmi zákeřné, protože nikdy nelze stanovit pro každé místo přesný stupeň zamoření nebo přesný prostor a to zejména z toho důvodu, že se radioaktivní zamoření projevuje jako druhotný účinek výbuchu atomového náboje a že výpad radioaktivních látek z oblaku po pozemním a podzemním výbuchu bude zamořovat nejen široké prostory a pásma terénu, ale i ta vojska v nich, která atomovou náloží přímo zasažena nebyla.

V další části se budeme zabývat opatřeními, která musí učinit velitel k úplnému a nepřetržitému zabezpečení vojsk proti nepřátelskému napadení zbraněmi hromadného ničení.

Opatření velitelů a štábů při překonávání zamořených prostorů za přesunu

Při plnění tohoto bojového úkolu musí velitel divize

- zabezpečit nepřetržitý radiační průzkum a o výsledcích informovat své podřízené. Zabezpečit síly a prostředky k nepřetržitému vedení radiačního průzkumu;
- zabezpečit nepřetržitě sledování povětrnostní situace;
- aktivně nepřetržitě sledovat použití AZ nepřítelem a věst a znát radiační situaci;
- určit signály atomové výstrahy a chemického poplachu, prověřovat jejich znalost štáby i vojsky a rychlost jejich pronikání a činnost vojsk při jejich vyhlášení za všech situací;
- nařídit kontrolu úplnosti a bojeschopnosti prostředků protichemické ochrany a ochrany proti ZHN;
- určit zálohy sil a prostředků všech druhů pro doplnění nebo nahrazení štábů, vojsk a techniky. Nařídit sílu, sladění a materiálně technické vybavení pohyblivých míst speciální očisty, zachraňovacích a uvolňovacích odřadů a požárních skupin;
- vydat nařízení pro maskování a utajení;
- nařídit některá technická opatření pro ochranu živé síly a materiálu proti radioaktivnímu zamoření; zároveň uvést nebezpečné prostory, pravděpodobná místa napadení a stanovit způsob překonávání zamořených prostorů;
- připravit síly a prostředky pro vyznačování zamořených prostorů;
- stanovit způsoby velení a regulace pohybu v zamořených prostorech;
- učinit opatření k rychlému odstraňování následků a k zabezpečení plynulosti přesunu;
- vždy plánovat a pravidelně provádět kontrolu ozáření a stupně zamoření; na základě zjištěných výsledků i hygienickou očistou a dezaktivací;
- po překonání zamořeného prostoru podat hlášení nadřízenému veliteli.

Je nutné si důkladně objasnit obsah jednotlivých opatření

Ochrana vojsk před účinky radioaktivních látek je závislá:

- na včasné zjištění jejich přítomnosti v ovzduší nebo v terénu, do něhož naše vojska přicházejí,
- na včasné vyhlášení varovných signálů a jejich rychlém proniknutí k ohroženým vojskům,

— na včasné a správné použití prostředků protichemické ochrany, využití ochranných vlastností terénu, úkrytů apod.

Včasné zjištění zamoření radioaktivními látkami a varování vojsk je úkolem radioaktivního průzkumu, který v soudobých podmínkách musí být organizován a prováděn nepřetržitě ve všech druzích boje i mimo vlastní boj.

Úkoly radiačního průzkumu stanoví velitel a přímo jej řídí chemičti náčelníci. Radiační průzkum provádějí průzkumné hlídky a skupiny na vrtulnících, letounech, tancích a transportérech a jednotky chemického vojska a polochemická družstva vybavená pro účely radiačního průzkumu.

Naše vojska mají dostatek dobře vybavených sil k radiačnímu průzkumu. Velitelé všech stupňů však musí pamatovat ve svých nařízeních také na to, že je třeba kromě úkolů bezprostředního průzkumu část chemických jednotek vyčlenit k předem určeným odřadům, vzdušným výsadbám, do zálohy, na zesílení svazků, útvary a jednotek na směrech hlavního úderu, do chemických jader zachraňovacích a uvolňovacích odřadů apod.

Není třeba zvlášť připomínat, že i radioaktivní zamoření, které se projevuje jako druhotný účinek výbuchu atomového náboje, ovšem s tím rozdílem, že terén i jednotky mohou být zamořeny výpadem radioaktivních látek z oblaku, i když nebyly přímo napadeny atomovým nábojem, může zasáhnout vojska v kterékoli situaci a době.

Pozemní výbuch způsobuje značné radioaktivní zamoření terénu, přičemž se úroveň radiace pohybuje v širokém rozmezí na vzdálenost desítek kilometrů od místa pozemního výbuchu ve směru pohybu radioaktivního oblaku. Délka stopy a úroveň radiace v jednotlivých vzdálenostech je závislá na ráži atomového náboje, na síle a směru větru, relativní vlhkosti vzduchu a na tvaru terénu. To tedy znamená, že při různých směrech větru a členitosti terénu může mít radioaktivní stopa různé tvary a radioaktivní látky z oblaku nemusí vždy vypadnout na terén podle předběžného vyhodnocení pomocí pomůcek, na základě zjištění epicentra a ráže AZ pomocí přístrojů. Tím může dojít k ohrožení i těch vojsk, o kterých jsme předpokládali, že jsou mimo ohrožený prostor.

Abychom mohli zabránit zasažení osob radioaktivními látkami, je nutno včas zjistit směr pohybu radioaktivního oblaku, skutečně zamořené úseky, určit stupeň zamo-

ření a provést příslušná opatření. Zásadní tedy je rychlé provedení radiálního průzkumu a včasné získání přehledu o radiální situaci v daném prostoru.

Vzhledem k charakteristickým rysům soudobých operací, které budou vedeny ve vysokých tempech a do velké hloubky, s prováděním širokého manévru vojsky a i vzhledem k značné potřebě sil, prostředků a času k provedení průzkumu, není možné uvažovat o radiálním průzkumu rozsáhlých zamořených prostorů v celém jejich rozsahu, nýbrž jen na směrech. Po hromadném úderu AZ nepřitelem půjde o rychlé upřesnění rozsahu zamoření. K tomu účelu se provádí pozemní a vzdušné pozorování postupu radioaktivního oblaku vrtulníky a letouny vybavenými dozimetrickými přístroji. Výsledky tohoto pozorování je nutno okamžitě hlásit rádiem příslušným štábům. Na základě těchto hlášení je možno upřesňovat údaje o směru šíření stopy vyhodnocené podle pomůcek. Radiální situace se pak dále upřeshňuje jak vzdušným, tak i pozemním radiálním průzkumem, a to na směrech a osách postupu vojsk. Střežení rozsáhlých zamořených prostorů nebude vzhledem k velké potřebě chemických jednotek a dříve provedení pozemního průzkumu možné a není vcelku nutné. Bude účelné střežení zamořeného prostoru provádět jen na osách určených pro překonávání zamořeného prostoru.

Toto střežení — sledování poklesu je možno provádět dvěma způsoby, které je třeba účelně spojit:

a) přibližné sledování poklesu — možno provádět přímo na štábu současnými vyhodnocovacími pomůckami, které jsou sestaveny na základě platných norem a zkušeností z provedených atomových výbuchů;

b) relativně přesné — pomocí chemických průzkumných a polochemických družstev, která jsou vybavena potřebnými přístroji. Přitom je nutno si uvědomit, že i pro příslušníky těchto družstev jsou platné stejné normy maximálních přípustných dávek, jako pro ostatní vojáky. K rychlé dopravě průzkumníků do prostorů střežení je možno využívat letadel a vrtulníků.

Ostatní komunikace, vedoucí zamořeným prostorem bude nejlépe dočasně zatarasit a označit výstražnými tabulkami.

Řekli jsme, že je třeba, aby velitelé zabezpečili nepřetržité sledování povětrnostní situace.

K tomu účelu musí velitelé divizí a pluků dávat vhodné úkoly podřízeným chemickým jednotkám, které ve své výbavě mají soupravy povětrnostních hlídek, jimiž je

možné získávat zprávy z přízemních výšek. Ostatní meteorologické údaje je nutno vyžadovat od štábu armády, kde jsou přesné povětrnostní údaje letectva a PVOS.

Vzhledem k tomu, že povětrnostní podmínky v přízemních výškách často neodpovídají podmínkám probíhajícímu současně ve vyšších výškách a dále proto, že právě počasí přímo nad terénem je často rozhodujícím pro úroveň radiace, šíření radioaktivní stopy, usměrňování radioaktivního odpadu apod., nemohou se velitelé divizí a pluků spoléhat jen na meteorologické zprávy získané ve štábu armády, ale bude žádoucí, aby jim potřebné údaje daly jejich chemické jednotky.

Získávání zprávy o radiální situaci, její vyhodnocování a vedení přehledu o radiální situaci ve štábech

Možnost pozemních a podzemních atomových výbuchů a tím i zamoření rozsáhlých prostorů radioaktivními látkami vyžaduje, aby ve štábu armády byla vedena mapa, která by dávala přehled o radiální situaci v celém prostoru činnosti vojsk.

Nezbytnost a význam vedení přehledu o radiální situaci spočívá v tom, že včasné a podrobná znalost radiální situace v prostorech činnosti vojsk, stejně jako v prostorech plánovaných pro nastávající činnost, je důležitým předpokladem pro správné rozhodnutí velitele a veškerou činnost štábu souvislé s plánováním a řízením bojové činnosti a s prováděním opatření k ochraně vojsk před účinky radioaktivních látek.

Správné vyhodnocení radiální situace bude při plánování bojové činnosti (operace) zákonitě ovlivňovat:

- operační uskupení armády a bojové sestavy svazků a útvarů;
- manévry, jako rozhodujícího činitele pro dosažení úspěchu v boji;
- volbu prostoru soustředění, vyčkávacích prostorů, prostorů odpočinku při přesunech, čáry zasazení, směry úderů apod.;
- volbu os přesunu;
- umístění velitelských stanovišť;
- rozmístění týlových útvarů, útvarů a zařízení;
- volbu komunikací pro přísun a odsun;
- organizaci vlastního zásobování vojsk zvláště potravinami a pitnou vodou.

Již z těchto hledisek je vidět, že vyhodnocení zprávy o radiální situaci budou ovlivňovat především plánování. Vychází-

me-li z předpokladu, že základním orgánem plánování těch nejzávažnějších opatření ve všech štábech je operační oddělení, je i z tohoto hlediska plně opodstatněná úzká a bezprostřední součinnost a spolupráce mezi operačním oddělením a chemickým náčelníkem v otázkách vedení, vyhodnocování a využívání zpráv o radiační situaci.

V případě, že činnost spojená se získáváním zpráv, jejich vyhodnocováním a vedením radiační situace bude vševojskovými veliteli a štáby chápána jako činnost chemických náčelníků, bude velmi často docházet k tomu, že vliv radiační situace nebude při řízení bojové činnosti vojsk plně respektován.

Je výhodné pověřovat vedením mapy radiační situace jednoho důstojníka chemického oddělení a jednoho důstojníka operačního oddělení, školeného v těchto otázkách. Uvedené řešení zabezpečuje plně využití i odborných náčelníků.

Pokud jde o způsob zakreslování přehledu radiační situace, bude nejvýhodnější vést jej na mapě 100 000, na které bude zachyceno operační uskupení armády s prostory rozmístění všech svazků, útvarů a jednotek, místa velení a týl. V dalším tato mapa musí být doplňována podle vývoje situace na frontě. Vlastní přehled radiační situace můžeme vést na astralonu nebo kvalitní oleátě, vzhledem k tomu, že takto získaný přehled se dá podle potřeby přiložit na mapu stejného měřítka kteréhokoli funkcionáře velitelství a štábu armády a umožní bez těžkostí upřesňovat zamořené prostory podle zpráv pozemního průzkumu, jakož i pokles radioaktivity s časem.

Obdobným způsobem lze vést radiační situaci na stupni svazku s tím rozdílem, že bude zpravidla vedena na pracovní mapě chemického náčelníka. Možná, že bude výhodné vést i na stupni svazku astralon či oleátu.

V obsahu mapy (astralonu) radiační situace musí být zachyceny:

- prostory použití AZ nepřitelem i vlastními vojsky s důrazem na pozemní a podzemní výbuchy;
- doby výbuchů atomových nábojů a jejich ráže;
- meteorologické údaje;
- přibližné vyhodnocení každé radioaktivní stopy s vyjádřením času, kdy dosáhnou důležitých prostorů, přičemž uvést pravděpodobnou úroveň radiace; předběžně vyhodnocenou stopu kreslit čárkovaně;
- vyznačení upřesněné radioaktivní stopy

na základě provedeného radiačního průzkumu; stopu zakreslit plně;

- potřebné tabulky s údaji o poklesu radiace s uvedením času a dávek ozáření vojsk.

Je nutné si uvědomit, že přesné vyhodnocení radiační situace a vedení mapy by samo nezabránilo zamoření vojsk radioaktivními látkami, kdyby nebyla vojska včas uvědoměna. K rychlému předání zpráv o radiační situaci vojskům je nutné využívat všech prostředků spojení a směrových důstojníků.

Každý velitel musí k zabezpečení rychlého a jednotného varování vojsk stanovit příslušné signály. Podle nových řádů se určuje signál pro atomovou výstrahu a pro chemický poplach.

Oba signály i činnost po jejich vyhlášení uvádějí příslušné předpisy. Upozorníme na ně proto, že jejich dokonalá znalost a okamžitá správná činnost mají podstatný vliv na bojeschopnost vojsk a štábů.

K otázce úplnosti a bojeschopnosti prostředků protichemické ochrany a ochrany proti ZHN je třeba říci, že bez důsledné kontroly jejich stavu, bez odstraňování závad, bez doplňování a bez udržování přiměřené zálohy nebude možné zabezpečit ochranu těmito prostředky.

Velitelé a štáby nesmějí proto zapomínat na povinnost včasného a úplného zabezpečení vojsk vhodnými prostředky k překonání zamořeného terénu.

Ostatní opatření jako určení záloh, sil a prostředků, složení ZUO a MSO, požárních skupin aj. jsou opatření všeobecná, avšak mají i svůj určitý význam při překonávání zamořených prostorů.

Jedním z důležitých opatření překonávání zamořených prostorů je maskování a utajení.

Velitelé si vždy musí uvědomit cíle, které nepřítel sledoval vytvořením silně zamořených pásem a také skutečnost, že bude nejenom sledovat činnost našich vojsk při jejich překonávání, ale že bude činit jiná, účinná opatření k aktivnímu jejich napadení ve výhodném pro něj terénu, době a času.

Proto musí každý velitel a příslušník štábu nejenom rychle, včas a správnými závěry stanovit stupeň nebezpečí, které vy-

plývá z činnosti nepřítele, ale zároveň najít nejlepší způsoby, jak daný úkol splnit. Zde bude zejména třeba čelit nepřátelskému průzkumu, protože nepřítel bude chtít zjistit, do jaké míry se mu podařilo naše vojska zastavit nebo zdržet.

V takovýchto situacích jistě sehraje svoji úlohu iniciativa našich velitelů a vojsk, zejména v utajení plánovaných a prováděných opatření a v aktivním oklamání nepřítele. Bude rovněž nutno na osách postupu před zamořeným pásmem ponechat část jednotek i potom, kdy vojska tuto širokou překážku již překonala.

Všichni velitelé jsou povinni znát účinky radioaktivního zamoření na živou sílu, techniku a materiál. Proto na základě zpráv získaných radiačním průzkumem zamořeného prostoru musí udělat závěr, jak tato nepřátelská překážka ovlivní bojeschopnost jednotek, čas a kvalitu splnění úkolů.

Velitel musí mít vždy na zřeteli nejenom úkol, který má jednotka plnit, ale též připustnou dávku ozáření, kterou smí jednotka dostat při průchodu zamořeným prostorem. I když je pochopitelně plnění daného bojového úkolu rozhodující, musí každý velitel dbát o to, aby zvýšil dobu bojeschopnosti vojsk při jeho plnění.

Proto musí

- nařídit způsob a čas překonání prostoru (popřípadě uspořádat i sestavu přesunujících se jednotek — nejprve překonat prostor na tancích a obrněných transportérech a posléze na autech);
- stanovit nejkratší směr a nejvyšší přípustnou rychlost k překonání překážky;
- je-li to možné, vyjmout z prvosledových útvarů ty jednotky, které by překonáním prostoru překročily hranici přípustné dávky ozáření;
- iniciativně využít neprašných os přesunu zamořenými prostory, protože na prašných komunikacích se zvyšuje stupeň zamoření; toto rozhodnutí hlásit nadřízenému veliteli;
- opravit své původní rozhodnutí o vzdálenosti mezi vozidly, protože při přesunu po směru a proti směru větru bude je třeba zvětšovat;
- naučit (na vhodných stupních) každého vojáka tomu, že při překonávání zamořených prostorů bude třeba provést technickou prohlídku vozidel, upevnit na nich plachty, utěsnit bojovou techniku a připravit základní prostředky k hygienické očistě a dezaktivaci.

Z uvedeného vyplývá, že zmíněná konkrétní opatření, jako technický stav vozidel a techniky, volba komunikací, rychlost přesunu, vzdálenosti mezi vozidly, druh bojové techniky, na které budou vojska překonávat prostor, jakož i důsledná připravenost řidičů k řízení vozidla s nasazenými prostředky protichemické ochrany přes rozsáhlé zamořené prostory, mají rozhodující vliv na bojeschopnost vojsk a splnění úkolu.

Velitel je dále povinen připravit síly a prostředky pro vyznačení zamořených prostorů, regulaci pohybu v nich a způsob velení.

Řekli jsme, že každý velitel je povinen zabezpečit nepřetržitý průzkum. Pokud se týká průzkumu os vedoucích zamořenými prostory, provádějí jej chemické průzkumné jednotky — zejména ty, které jsou začleněny do průzkumných předsunutých oddílů svazků nebo k jednotkám taktických vzdušných výsadků.

V době shozu atomové pumy a šíření se radioaktivní stopy jde však veliteli především o čas. Proto použije všech sil, které má k dispozici k provedení radiačního průzkumu, včetně letounů a vrtulníků, neboť zejména jejich zprávy ovlivní jeho rozhodnutí, jak a kdy, v jaké sestavě a jakým způsobem prostor překonat.

Z toho vyplývá, že každý velitel musí vždy počítat se zálohou chemických průzkumných jednotek.

Povinností průzkumných jednotek je nejenom zjistit stupeň zamoření, ale i přesné vyznačení zamořených prostorů.

Kromě již uvedených úkolů je každý velitel povinen stanovit způsoby velení, regulace pohybu v zamořených prostorech.

Je nám jasné, že velení bude podstatně ztíženo a že velitel v doplňkovém rozkaze pro překonávání zamořeného prostoru musí je upřesnit. Nejvýhodnějším způsobem spojení budou smluvené signály z určitých dosažených čar nebo míst. I když se nevyklučuje možnost využití spojek na motocyklu, které při normálním přesunu plní důležité poslání, je třeba vždy uvážit, že tyto spojky obdrží nejméně dvojnásobnou dávku ozáření, nežli ostatní vojska.

Ke spojení je nutné použít radiofonie, nutno však pamatovat na to, že zdlouhavé spojení radiofonií vystavuje obsluhu a techniku zvýšenému nebezpečí zamoření. Proto musíme již v míru cvičit radisty ve vysílání zpráv a signálů grafii s nasazenými prostředky protichemické ochrany.

Při přesunech zabezpečujeme velení určením prostředků a způsobů spojení a organizací regulační služby. Zde je však třeba si uvědomit, že nemůžeme vyžadovat normálního způsobu regulace pohybu postavením regulačních orgánů na důležitá místa stanovené osy. Značně zamořené prostory budeme muset vyloučit z regulace vůbec.

Podle našich názorů bude třeba doplnit dosavadní výbavu regulačních jednotek vhodným vytyčovacíím regulačním materiálem, který by nám plně nahradil živého vojáka v zamořeném prostoru. Zde však bude zapotřebí, aby se s vytyčováním zamořeného prostoru zároveň provádělo vytyčení regulace pohybu.

V neposlední řadě musí před překročením zamořeného prostoru pamatovat velitel a štáb na zabezpečení plynulosti přesunu zamořeným prostorem. I když samo šíření radioaktivní stopy neporuší komunikace a objekty na nich, musí velitelé a štáby s těmito překážkami při překonávání zamořených prostorů počítat a jejich překonávání předem zabezpečit. Jistě nebude překvapením, když nepřítel po zjištění, že naše vojska překonávají zamořený prostor, použije raket a letectva jak na ně, tak ke zničení komunikací, mostů apod.

Z takovéto situace je možno vyjít jen tomu veliteli, který včas organizoval a vybavil OZP, zabezpečil s ním trvalé spojení a do jeho sestavy včlenil průzkumnou chemickou hlídku. Takovéto opatření zabezpečí rychlé získání zpráv o radiační situaci a práci odřadu při likvidaci překážky, sníží dobu pobytu vojsk v zamořeném prostoru a zabezpečí plynulost přesunu.

Každý velitel je povinen plánovat a pravidelně organizovat kontrolu ozáření a stupně zamoření osob a bojové techniky a na základě zjištěných výsledků i hygienickou očistu a dezaktivaci. Vždyť právě stupeň ozáření ovlivňuje jeho rozhodování, protože bezprostředně souvisí s bojeschopností vojsk.

Bude třeba vybavit každého vojáka krystalovým dozimetrem, který nejenom že určí dávky od 20 do 800 rentgenů, ale dá se velmi snadno vyhodnocovat a regenerovat.

Každý velitel musí mít přesné záznamy o obdržení dávkách, protože jsou významným dokumentem pro hodnocení zdravotního stavu vojáků.

Po překonání zamořeného prostoru musí velitel dát jednotkám možnost provést kontrolu radioaktivního zamoření, hygie-

nickou očistu a dezaktivaci. Za tím účelem musí naříditi podle situace zastávku, nejlépe poblíž vodního zdroje.

Kontrolu zamoření je možné organizovat v praporu, který již má potřebné vybavení (radiometry). Na základě kontroly zamoření a dovolí-li to bojová situace, provedou jednotky částečnou speciální očistu. V případě silného zamoření i po opakované částečné očištění, je velitel povinen žádat nadřízeného velitele o povolení provést úplnou speciální očistu.

Základní řád ČSLA stanoví, aby každý velitel po splnění úkolu podal zprávu svému nadřízenému.

Tato povinnost se týká každého velitele zejména při překonávání zamořeného prostoru. Proto po splnění úkolu velitel nadřízenému veliteli hlásí

- skutečný rozsah zamořeného prostoru a změřenou úroveň radiace k určitému času,
- dávku ozáření, kterou jednotky obdržely,
- jaká byla provedena opatření k likvidaci následků,
- jaký je celkový stupeň zamoření osob a bojové techniky po částečné speciální očištění;
- požadavky na nadřízeného.

To jsou základní požadavky na organizační a řídicí práci velitelů a štábů při situacích a nutnosti překonat rozsáhlé prostory a pásma zamořená vysokou úrovní radiace.

Velení a řízení vojsk při nebezpečí zamoření radioaktivními látkami v prostoru soustředění

K snadnějšímu pochopení činnosti velitele a štábu v prostoru soustředění je možné ji rozdělit na dvě části:

- při nebezpečí zamoření vojsk radioaktivními látkami,
- při zamoření vojsk radioaktivními látkami.

1. Zásadní činností velitele a štábu musí být aktivní práce k získání přehledu o použití AZ nepřitelem i mimo zájmový prostor, trvalé sledování a získávání zpráv a vyhodnocování povětrnostních podmínek v přízemních a velkých výškách.

Potřeba a závažnost znalosti těchto faktorů byla již uvedena dříve, zde je na místě zdůraznit, že znalost těchto otázek je roz-

hodujiící pro organizátorskou činnost velitele a štábu a zabezpečuje včasné provedení všech opatření, která brání zamoření vojsk radioaktivními látkami. Snahou všech velitelů a štábů musí tedy být, aby vojska byla včas vyvedena z prostorů ohrožených radioaktivní stopou.

K řešení otázky, kdo, jaké informace a kde bude získávat, je třeba vycházet z toho, že nejucelenější přehled o radiační situaci bude u štábu armády, kde se soustřeďují zprávy o použití atomových zbraní od všech svazků.

Vzhledem k rozlehlosti radioaktivních stop bude uvědomování vojsk o pohybu stopy a provedení manévru vojsky řídit především armáda. Proto je nutné, aby štáb armády byl rychle informován všemi svazky a útvary o všech parametrech nutných pro vyhodnocování radioaktivní stopy, jako je

- epicentrum výbuchu atomového náboje (koordináty mapy),
- druh výbuchu (může být stanoven signál pro každý druh výbuchu),
- pravděpodobná ráže atomové nálože,
- přesná doba výbuchu.

Ve štábu armády se otázkami získávání zpráv o použitých AZ nepřitelem, meteorologickou situací a výsledky radiačního průzkumu zabývají zejména operační a chemická oddělení.

Na základě hlášení a údajů svazků chemické oddělení vyhodnocuje radiační situaci. Aby byla zabezpečena včasná informovanost o vyhodnocování radiační situace a její uplatnění při řízení bojové činnosti vojsk, je nutná vzájemná součinnost všech složek štábu.

Uvědomování vojsk o prováděném manévru k jejich vyvedení zpod radioaktivního zamoření bude prováděno po velitelských rádiových nebo směrových sítích, v obraně i po linkových pojítkách. Na signál atomové výstrahy se přerušují všechny hovory a zpráva se odesílá přednostně.

Zpráva z armády (svazku) musí být krátká a výstižná s obsahem, který by usnadňoval práci podřízeného štábu, např.

- epicentrum výbuchu AN (koordináty mapy),
- ráže atomového náboje,
- doba, kdy došlo k výbuchu,
- pravděpodobná osa stopy radioaktivního oblaku,

— nařízený manévr s udáním krajního časového údaje, dokdy musí být prostor stopy opuštěn.

Úkolem velitele a štábu po obdržení výstrahy bude rychle vyhodnotit radioaktivní stopu pomocí výpočtů a pomůcek a podle zámyslu nadřízeného velitele vyřešit další činnost svazku (útvary), rozhodnout manévr a vyvedení vojsk podle plánu ochrany proti ZHN.

Půjde o to, aby velitel určil prostor vyvedení útvarů, jednotek a štábů, osy přesunu, pořadí, ve kterém bude zahájen přemístění, dobu zahájení přemístění (nejlépe ihned), naložení a vyvezení složených zásob materiálu a způsob hlášení o ukončené činnosti s údaji, do jaké míry se podařilo předejít zamoření.

S přijatým rozhodnutím je třeba urychleně seznámit všechny ohrožené jednotky a útvary a rovněž i ty, jichž se z hlediska součinnosti dotýkají nově nařízené změny v sestavě. Činnost těchto útvarů a jednotek bude záviset na čase, který mají k dispozici na provedení nařízeného manévru.

V každém případě snahou velitele a štábu musí být využít k manévru maximálního počtu komunikací, řádně výjezd organizovat a nedopustit živelnost a samostatný odchod.

Bude-li pro výjezd málo času, což bude skoro pravidlem, budou jednotky opouštět prostory soustředěni bez nakládání složeného materiálu. Ten bude ze zamořeného prostoru vyvezen, až to dovolí pokles úrovně radiace.

Přijde-li výstraha opožděně a radioaktivní stopa již dopadá na prostor nebo v důsledku změn směru větru dopadá do prostoru, kde nebyl předpokládán, pak je třeba vyhlásit chemický poplach, vojska ukrýt v úkrytech, v tancích, OT, na vozidlech pod plachtami, v zákopecích a okopech s nakrytím a organizovat výjezd vojsk ze zamořeného prostoru.

Vyvedení vojsk ze zamořeného prostoru musí velitel a štáb organizovat ihned, a to tak, že první budou vyváděny ty jednotky, které nemají možnost použít úkrytů, tj. jednotky ukryté na vozidlech, OT, tancích a teprve jako poslední jednotky umístěné v krytech. Jednotky v krytech je možno vyvést nejdříve po dvou hodinách, během kterých dojde k podstatnému poklesu úrovně radiace.

Závěr

Rozebrali jsme povinnosti velitelů a štábů při překonávání zamořených prostorů po pozemních a podzemních výbuších atomových náloží jak při přesunech, tak i v zaujatých prostorech soustředění nebo rozptýlení. Vycházejíce z povinností, které velitelům a štábům ukládají nové řády a RMNO na výcvikový rok 1960, bylo snahou autorů dát ucelený přehled povinností velitelů a štábů při plnění tohoto úkolu výcviku vojsk se současným výkladem každé činnosti a opatření.

Последние командно-штабные учения показали, что по вопросам действий в условиях применения атомного оружия много товарищей выступают в прениях, но уже меньше делают на практике, так как ряд должностных лиц не овладели даже основными теоретическими знаниями, необходимыми для принятия практических мероприятий. Авторы стараются составить командирам и личному составу штабов представление об их правильных действиях при преодолении обширных районов, зараженных высокими уровнями радиации.
